

Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus
Hungarian Institute for Culture and Art

1011 Budapest, Corvin tér 8.
Postacím: 1251 Bp. Pf. 33
Telefon: +36-1-225-6000
Fax: 201-5764
E-mail: mimi@mimi.hu

Képző- és Iparművészeti Lektorátus
1014 Budapest, Úri u. 54 -56.
Postacím: 1250 Budapest 1. Pf. 17.
Telefon: +36-1-356-7444/104, 122
Fax: 356-1764
E-mail: lektoratus@lektoratus.hu

Előadó: Leposa Zsóka
Ügyiratszám: Sz/78/2008.

Az 1991. évi XX. törvény 109. § (1., 2.) bekezdése alapján készült

S Z A K V É L E M É N Y

Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata (9700 Szombathely, Kossuth L. u. 1-3.) a Szombathelyi Zsidó Hitközség és a Magyar-Izraeli Baráti Társaság kérése alapján a volt Zsinagóga előtti közterületen (Rákóczi F. u., hrsz. 6467/9) felállítandó *fiatal női párt ábrázoló szoborkompozíció megvalósítására irt ki meghívásos pályázatot*. A kiíró annak az eseménynek kíván emléket állítani, hogy a Holocaust idején azért ítélték el Horváth Anna, 21 éves katolikus kiszolgálólányt, mert a nyílt utcán karonfogva sétált egy sárga csillagot viselő zsidó nővel.

Az emlékmű tervezett helyszínét a Képző- és Iparművészeti Lektorátus a Hszle/54c/2007. sz. szakvéleményében elfogadásra javasolta. A közterületet a megbízó a közeljövőben rendezzi, a pályázó művészek javaslatot adhattak a szobor környezetének kialakítására.

Az emlékmű előirányzott költségkerete bruttó 25 millió Ft, amely nem tartalmazza a környezetrendezés költségeit.

A pályázatra hat művész kapott meghívást, Fischer György, Pintér Balázs és Veres Gábor szobrászművészek nem nyújtottak be pályatervet.

A Képző-és Iparművészeti Lektorátus által felkért szakértők az érdemi értékelés előtt – áttekintve a beérkezett pályaműveket – megállapították, hogy a pályázat elvárásainak mindhárom pályázó megfelelt, ezért formai szempontok alapján a pályázatból egyik pályaművet sem kellett kizárni.

A Képző- és Iparművészeti Lektorátus bíráló bizottsága a pályamunkákat az alábbiak szerint értékelte:

Szabó György (1011 Budapest, Fő u. 40.)

A kompozíció főmotívuma két átírt nőalak: a két figura palástszerű szoknyában áll, spirálisan tekeredő vonalából összeálló felsőrészüik egymás felé fordul. A 265 cm magas figurák háttérében lángolt, szemcsés felületű gránitlap. A talpázat körül kis medencében víz folyik, a víz, a bárka, a háttéralkotó házforma utal Noé történetére, a házforma megjeleníti az együttélés bensőségességét. A kölap Zsinagóga felé néző hátlapjának rusztikus kialakítása utal a jeruzsálemi Siratófal formaképzésére. A teljes kompozíció befoglaló mérete 300x390x312 cm, a figurák anyaga viaszveszejtéses bronz, a posztamens és a környezet (bárka, medence) lángolt, matt felületű gránit.

A pályaterv erénye, hogy a művész saját szobrászi világát szervesen be tudta emelni az emlékmű formanyelvébe. A két figura kapcsolata dinamikus megfogalmazású, izgalmas plasztikai élményt nyújtó kompozíció. A szakértők szerint ugyanakkor a kompozíció túl sok szimbólumot ötvöz: az élet jele, Noé bárkája, a víz, a Siratófalra való utalások túlbonyolítják az emlékmű jelentését, illetve az élet vize nem szerencsés szimbólum, hiszen a légerekbe zárás, a bevagónírozás a halálba vezetett.

A két figura önálló körplasztikaként izgalmas kompozíció lenne, de a háttérrel kétdimenzióssá redukálja az emlékművet, a sokféle utalással terhelt jelentésrétegek nem visszafejthetők a szemlélő számára. A terv megvalósítása nem javasolt.

Oláh Katalin (1028 Budapest, Kisasszony u. 33.)

A szobor talapzata 200x290x120 cm-es, trapéz alaprajzú süttői mészkő építmény, amin két fiatal lány bronz figurája látható. A talapzat három oldalán faragott domborművek: a frontális oldalon zsidó papok viszik a frigyládát fenyegető lángok között, a trapézforma rézsútos bal oldalán egy tabernákulumban a kehely és a szent ostya látható, jobb oldalon a frigyláda jelenik meg. A felépítményen a kompozíció azt a jelenetet rögzíti, ahogy a jobb oldalon (a tabernákulum felett) a katolikus lány odalép a zsidó lányhoz, épp egymásba karolnak. A lányok ruházata, frizurája korabeli fotók alapján készült.

Az emlékmű a Zsinagóga bal oldali traktusa előtt állna.

Az emlékmű belső arányai problémásak: a posztamens nagyon magas, a 200 cm magas talapzaton a cca. 200 cm magas figurák elhelyezése esetlegessé, statikailag bizonytalanná válik. A kihangsúlyozott mozdulat túl merev, sutaságot kölcsönöz a kompozíciónak. Zsánerszerű jelenet, amit az aránytalanul nagy tömegű, szakrális kő posztamens kíván felemelni a hétköznapiságtól, de koncepció így zavarossá válik. A szakértők szerint a zsánerszerű, narratív ábrázolás nem illik az emlékmű jelleghez. Az áldozatvállalás emelkedettségének, ugyanakkor a Holocaust borzalmának egyidejű ábrázolása egyfajta átírt, absztrakciós megfogalmazást kíván. A terv megvalósítása nem javasolt.

Varga Ferenc (7694 Hosszúhetény, Kisújványa 24.)

A Zsinagóga kijelölt homlokzata előtt, az épület bal szélétől 390 cm-re helyezkedik el a faragott domborműves márványsztlélé. Az antik sírkövek formáját idéző szobor anyaga itáliai fehér márvány, mérete 220x175x40 cm. Az egy nézetre komponált, síkban tartott dombormű két másfélszeres életnagyságú ülő női figurát ábrázol, egyszerű, lepelszerű ruházatuk az időtlenségre utal. Egyikük tartja a megkötözött lábú áldozati bárányt, másikuk a kezét nyújtja az áldozat szimbóluma felé, kinyilvánítva, hogy részesedni kíván az áldozatból. A sztélé alján vésett felirat a 23. zsoltárból: „HA SÖTÉT VÖLGYBEN JÁROK IS, NEM FÉLEK A ROSSZTÓL, HISZ TE VELEM VAGY.” A dombormű posztamense enyhén okkeres kanfanár mészkő, mérete 140x210x90 cm. A posztamensen megjelenik az épület ablaksípkéihez hasonló ornamentika. A sztélé hátoldalán a Zsinagóga rózsablakának legbelső, 12 ágú csillagmotívuma jelenik meg vésett formában.

Az épület előtti teret a művész hármas egységbe foglalja: baloldalon látható a tervezett emlékmű, a használaton kívüli kapuzat előtt, a homlokzat főtengelyében egy rózsablakos rózsakert kapna helyet: a kapu fölötti rózsablakot a zöld pázsitra leképezve, 530 cm-es külső átmérőjű, alacsonyan metszett rózsakert valósulna meg. A rózsablak félköríves, szalagfonatos díszei kör alakká kiegészítve jelennének meg a rózsagyás külső ívén. A jobb oldalon az eperfa változatlanul megmarad.

Gondosan megszerkesztett, arányaiban nagyon alaposan átgondolt, az épülethez harmonikusan illeszkedő alkotás. Komplex szimbólumrendszer hozott létre, ami nem ragad le a hagyományos ábrázolásmódnál. A dombormű nyugodt, letisztult formanyelvre emelkedettséget sugároz, a gyönyörűen faragott formák magas szakmai tudásról tanúskodnak. A két figura időtlensége és az áldozati bárány szimbolikája magában hordozza az áldozatvállalás magasztosságát és a drámaiságot. Az antikizáló nyelvezet ugyan nem indokolt, de Szombathely ókori jelentőségét tekintve elfogadható.

A környezetalakítás szintén rendkívül átgondolt: nagyon szép gondolat a rózsablak-rózsakert kivitelezése. A terv megvalósítása javasolt.

Összegzés:

A szakértők a pályatervek értékelése után megállapították, hogy a pályázat eredményes volt. A feladat nehézsége abban rejlik, hogy egy életképi momentumot hogyan lehet úgy megjeleníteni, hogy az emlékmű ne legyen zsánerjelenet, de magában foglalja a gesztus emelkedettségét, és utaljon egyben a Holocaust rettenetére is. A Lektorátus szakértői sajnálatukat fejezték ki amiatt, hogy a meghívást vállaló hat művész közül hárman nem nyújtottak be pályatervet.

Mindhárom pályázó a kiírásnak megfelelő pályatervet mutatott be, ezért a bruttó 250.000 Ft-os részvételi díj a pályázóknak kifizetendő.

A Képző- és Iparművészeti Lektorátus szakértői bizottsága a pályázati anyag áttekintése és értékelése alapján Varga Ferenc szobrászművész tervét javasolja megvalósítani.

Szakértők voltak: Illyés Antal és Somogyi Tamás szobrászművészek, Százados László művészettörténész, a Magyar Nemzeti Galéria Jelenkori Gyűjteményének muzeológusa, a Képző- és Iparművészeti Lektorátus részéről Leposa Zsóka művészeti főtanácsadó.

A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus a bírálatért bírálati díjat számít fel.

Budapest, 2008. május 27.

KI
Kertész László
igazgató

Kapják:

- pályázó művészek
- Szombathely Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala
- Dr. Ipkovich György polgármester
- Vari Orsolya kulturális ügyintéző
- Irrattár

9700 Szombathely, Kossuth L. u. 1-3.

fax: 94/520-211